Jan Sosnowski

Uniwersytet Łódzki

Uwagi o dawnej mikrotoponimii rosyjskiej

1. Wstęp

Materiał do niniejszego artykułu został wydobyty z rejestrów podatkowych państwa moskiewskiego XVI w.: *Писцовыя книги Московскаго государства*, часть 1, *Писцовыя книги XVI века*, ред. Н. В. Калачов, отделение 1–2, Санкт–Петербург 1872–1877 [Калачов 1872–1877].

Rejestry podatkowe – *писцовые книги*, *переписные книги* – powstawały w Rosji od XV do XVII w. włącznie. Publikowane od XIX stulecia stanowią cenne źródło dla badaczy historii społecznej i gospodarczej państwa rosyjskiego; dostarczają też materiału językoznawcom, szczególnie onomastom, ze względu na bogactwo nazw własnych. Są to nazwy miejscowości, niezamieszkanymi obiektów terenowych, zbiorników wodnych oraz nazwy osobowe [Sosnowski 2002: 173].

Celem artykułu jest dokonanie przeglądu nazw niezamieszkanymi obiektów topograficznych, wymienionych w szesnastowiecznych rejestrach podatkowych oraz analiza typów strukturalnych mikrotoponimów rosyjskich XVI w. Uwzględnię również aspekt semantyczny nazw.

Zbadałem wybrane typy mikrotoponimów – nazwy niezamieszkanymi obiektów terenowych lądowych i błot. Nazwy rzeczek i strumieni (łącznie z nazwami rzek) środkowej Rosji w XVI w. omówiłem wcześniej w innym miejscu [Sosnowski 2008/2009: 135–149]. Wspomniana na wstępie publikacja *Писцовыя книги Московскаго государства* zawiera szesnastowieczne rejestry podatkowe pochodzące z dużego obszaru środkowej Rosji i terenów przyległych.

Poddałem analizie językowej mikrotoponimy pochodzące z centralnych powiatów Rosji. Są to następujące powiaty: Moskwa, Kołomna, Zwienigorod, Dmitrow, Władymir, Perejasław Zaleski, Suzdał, Murom i Twer.

W wymienionych jednostkach terytorialnych zaświadczone takie oto obiekty terenowe, których nazwy zaliczam do mikrotoponimów¹: **parów**, **wąwóz**²: ros. *враз*

¹ Rozpaczynam przegląd od najczęściej występujących w zbadanych źródłach obiektów terenowych, jakimi są parowy (wąwozy) i łąki.

² W dalszej części artykułu będę używać jednego z tych terminów topograficznych, a mianowicie „parów”.

oraz zdr. *вражек*, czyli ogólnie znane *овраг*, *овражек* (Dal, SRJ), bardzo rzadko *лоск* (*лоск* to 'płytki parów' SRJ), por. np. *Онцыфоров враг* Mr, *Поздеевской³ враг* Zw, *Исток* – jest to nazwa małego parowu, Kł (*исток* 'źródło' SRJ), *Лесной вражек* Kł, *Песчаной лоск* Kł (*песчаный* 'piaszczysty', SRJ); **łąka**: ros. *луг* oraz zdr. *лужок* (*луг* to 'łąg; łąka kośna lub pastwisko' SRJ), *пожня* (*пожня* to 'łąka kośna' SRJ), *покос* (jw.), *лука* (*лука* to 'łąka kośna w zakolu rzeki, łąka zalewowa' SRJ), por. np. *Долгой луг* Dm, *Совостьянов (лужок)* Tw, *Спасские луги* l. mn. Mk, *Глиневец (пожня)* Tw (por. *глина*), *Кирилков (покос)* Tw, *Старица (лука)* Sd (*старица* 'stare koryto rzeki, starorzecze' SRJ); **las**: ros. *лес*, *роща* (*роща* to zwykle 'las, który nie podlega wyrębowi, w którym dba się o drzewostan' SRJ), *остров* (*остров* to 'nieduży las, las wśród pól' SRJ), por. np. *Климьтинской лес* Mk, *Горки (остров)* Tw, *Сурмина роща* Kł, *Сухая роща* Kł, *Долгой корь* Kł (*корь* 'lassek' SRJ); **dąbrowa**: ros. *дуброва*, *дубрава*, *дубровка*, por. np. *Кураева дуброва* Kł; **bór**: ros. *бор* (*бор* to 'las iglasty, głównie sosnowy' SRJ), por. np. *Выгарь* Dm (*выгарь* 'wypalone miejsce w lesie' SRJ); **granica, miedza**: ros. *рубеж*, rzadko *межа*, por. np. *Немчинов рубеж* Kł, *Степановская межа* Kł; **góра, wzgórze**: ros. *гора*, *холм* (*холм* to 'pagórek, łagodne wzniesienie, także kurhan' Dal), *вершина* (*вершина* to 'wzniesienie, ale także parów, jar' SRJ), por. np. *Савинская гора* KŁ, *Стулинской* (zamiast *Ступинской*?) *холм* Kł, *Сизовка (вершинка)* Kł (*сизовка* 'rodzaj gliny' Dal); **pole**: ros. *поле*, l. mn. *поля*, por. np. *Ковыревское поле* Tw, *Жуковские поля* Kł; **bagno**: ros. *болото*, *болотина* (*болотина* to 'niskie, grzaskie miejsce' SRJ), por. np. *Плоское болото* Tw (*плоский* 'płaski, równy' SRJ), *Башикова болотина* (= *Башиково болото*) Kł; **droga**: ros. *дорога*, *зимняк* (*зимняк* to 'droga, po której się jeździ tylko zimą' SRJ), por. np. *Московская дорога* Tw, *Окуловской зимняк* Dm; **teren w pobliżu źródeł rzeki**: ros. *верховье* (SRJ), por. np. *Косяевское верховье* (od rzeczki Kosiajewki) Kł; **pasieka**: ros. *бортный ухажай*, por. *Татаровской* Sd; **bród**: ros. *брод*, por. *Каменной брод* Kł; **teren za polami**: ros. *заполье*, por. *Коростелево* Kł; **polana**: ros. *поляна*, *полянка*, por. *Заручье* Tw (*заручье* 'miejsce za strumieniem' SRJ).

W zbadanych rejestrach podatkowych nie jest używany termin topograficzny **uroczysko**: ros. *урочище* (Dal). Niektóre mikrotoponimy używane samodzielnie, bez określników – terminów typu *враг*, *луг*, *лес*, *болото* należy tymczasem uznać za uroczyska, por. np. *Пунки* Mk (por. *пун* 'wypukłość' Dal), *Марчюки* Kł (od imienia *Марк/Марко*), *Теремец* Kł (*теремец* też 'kaplica' Srezn.), *Велье* Tw (*велий* 'duży, wielki' SRJ).

2. Struktura mikrotoponimów

Pod względem struktury zbadane toponimy dzielą się na: 1) mikrotoponimy utworzone w wyniku onimizacji, a więc nazwy przeniesione z kategorii apelaty-

³ Z przyczyn technicznych stara litera „jać” została zamieniona na literę „e” (w powyższym przykładzie chodzi o pierwsze „e”).

wów do kategorii mikrotoponimów bez zmian formalnych, 2) nieliczne mikrotoponimy utworzone drogą transonimizacji – przeniesienie innych nazw (w moim materiale chodzi o nazwy osobowe) do kategorii mikrotoponimów, 3) mikrotoponimy derywowane słowotwórczo (prawie wszystkie są tworami sufiksalnymi) oraz 4) zestawienia.

Wśród mikrotoponimów powstałych w wyniku onimizacji występują nazwy topograficzne i – mniej częste – kulturowe. Są to rzeczowniki i nieliczne przymiotniki.

Nazwy topograficzne (obszerny wybór przykładów): *Дубник*, łąka, Kł (*дубник* ‘las dębowy, dąbrowa’ SRJ), *Гнилуша*, parów, wawóz, Kł (*гнилуша* ‘coś, co gnije, szczególnie zgniłe drzewo’ Dal), *Горки* zob. wyżej, *Грязи*, uroczysko, Zw (*грязь* ‘grzęzawisko, bagno’ SRJ), *Исток* zob. wyżej, *Ямище*, łąka, Kł (*ямище* ‘dół, bagno’ SreznD), *Яндовищи* l. mn., łąka, Mk (*ендовище* ‘wklęsła polana lub łączka; rozległe zagłębienie terenu’ Dal), *Ключ*, parów, Kł (*ключ* ‘źródło’ SRJ), *Мошок*, las, Tw (*мох* ‘bagno porośnięte mchem’ SRJ), *Мошки*, łąka, Wd, *Подвязье*, łąka, Wd (*подвязье* ‘miejsce w pobliżu wiązów’ SRJ), *Пупки* zob. wyżej, *Речка*, las, Tw, *Сизовка* zob. wyżej, *Старица* zob. wyżej, *Суходол*, mały parów, Kł (*суходол* ‘sucha dolina, parów’ Dal), *Струги*, łąka, Tw (*струга* ‘potok, strumień’ SRJ); *Красная*, łąka, Tw (*красный* ‘ładny, piękny’ SRJ), *Плоская*, łąka, Dm, Sd, *Подмельничной* (луг), łąka, Mk (*подмельничный* ‘położony koło młyna’ Dal).

Nazwy kulturowe: *Лубянка*, las, Tw (*лубянка* – może tutaj ‘szałas z kory, buda, szopa’ Dal), *Переделец*, parów, Kł (*переделец* zdr. od *передел* ‘granica, miedza’ SRJ), *Селище*, łąka, Dm (*селище* ‘pozostałości po zasiedlonym miejscu’, także ‘pole lub zasiedlone miejsce’ Dal), *Телятник*, las, Tw (*телятник* ‘cielętnik’, Dal), *Теремец* zob. wyżej, *Воротище*, chyba uroczysko, Kł (por. *воротища* l. mn. ‘miejsce, gdzie była brama’ SRJ); *Поросычья*, łąka, Wd (*поросычий* przym. od *поросы* ‘prosić’ Dal).

Nazwa dwuznaczna – topograficzna lub kulturowa: *Выгарь* ‘wypalone miejsce w lesie’ SRJ.

Nazwy utworzone w wyniku transonimizacji to nazwy dzierżawcze: *Ермак*, łąka, Wd (por. imię *Ермак*, które pochodzi od imienia *Ермолай*), *Новик*, łąka, Wd (odnośnie do n. os. *Новик* por. n. os. *Новиков* VesO).

Nazwy dwuznaczne – kulturowe lub dzierżawcze: *Козица*, łąka, Wd (por. *козица* zdr. od *коза* lub n. os. *Козица* VesO); *Портомои*, uroczysko, Tw (*портомой* ‘ten, kto pierze odzież’ albo *портомоя* znac. jw. oraz ‘miejsce lub pomieszczenie przeznaczone do prania odzieży itp.’ SRJ).

Nazwa rodowa: *Марчуки*, uroczysko, Kł (por. formę *Марчук* od imienia *Марко*). Nazwa dwuznaczna – topograficzna lub rodowa: *Олешки*, uroczysko, Kł (por. *олешка* ‘nieduża olcha’ SRJ oraz *Олешко* zdr. od imienia *Олексей/Алексей*).

Mikrotoponimy derywowane słowotwórczo są w większości nazwami topograficznymi. Spotykamy też nazwy kulturowe, dzierżawcze i nieliczne relacyjne. Są to rzeczowniki tworzone za pomocą następujących sufiksów: *-ец*, *-ица*, *-иха*, *-ух*, *-уха*, *-ј-*, *-ка* i *-овка*, *-ушка*, *-ик*, *-ок*, *-енье*, *-уша*, *-ища*. Odnotowałem też jeden derywat z formantem paradygmatycznym. Przykłady: *Тиноватец*, łąka, Wd (por. *тина*

‘wodorosty tworzące gęstą masę w zbiorniku wodnym’, przym. *тиноватый* Dal), *Грязивица/Грязевица*, uroczysko, PZ (por. *грязивый* ‘grząski, bagnisty’ SRJ), *Голубиха*, łąka, Wd (pewnie nazwa dzierzawcza, por. *Голуба*, n. os. kobieca oraz *Голубь*, n. os. męska, VesO), *Хвастюх*, mały parów, Kł (pewnie od jakiegoś antroponimu albo toponim równy jest antroponimowi – w tym przypadku byłaby to n. prymarna), *Голуха*, łąka, Sd (por. *голый* ‘niczym niepokryty’ SRJ), *Засомье* z suf. *-j-*, łąka, Mk (od *за Сомью*, por. nazwę rzeczki *Сомь* Mk), *Каменка*, parów, Kł, łąka, Tw (por. *камень, каменный*), *Разсошка*, łąka, Sd (od *рассоха, росоха* ‘spływ, zbieg dwóch rzeczek, a także działka ziemi położona między tymi rzeczka-mi’ SRJ), *Высочка*, uroczysko, Tw (por. *высокий*), *Липовка*, parów, Kł (por. *липа, липовый*), *Устиновка*, łąka, Wd (por. imię *Устин/Юстин*, a więc jest to nazwa dzierzawcza), *Рыбенка*, łąka, Wd (pewnie od n. jeziora *Рыбное*), *Погорелушка*, łąka, Wd (por. *погорелый* ‘spalony’ SRJ), *Дубоватик*, las, Tw (por. *дуб* ‘dąb’), *Искосник*, łąka, Mk (por. *искос* ‘kośba, koszenie’ SRJ), *Выморишок*, las, Tw (por. *выморшина* ‘majątek, który pozostał bez właściciela’ SRJ), *Залипенье*, uroczysko, Wd (od wyrażenia *за липами* lub *за липой*), *Круглуша*, łąka, Tw (por. *круглый* ‘okrągły’ SRJ), *Моклокуша*, dąbrowa, Kł (od *моклаки* l. mn. ‘moroszka, gatunek maliny’ lub *моклок* ‘gatunek dzikiej kaczki’ Dal, ale jest też n. os. *Моклок* VesO, tak więc *Моклокуша* może być nazwą topograficzną lub dzierzawczą), *Выдрища*, las, Tw (por. *выдра*); derywat z formantem paradygmatycznym: *Подь Морчюки*, czyli *Подмарчуки*, uroczysko, Kł (jest to nazwa relacyjna, por. n. wsi *Марчюк/Марчюки*, jest też uroczysko *Марчюки*, zob. wyżej).

Większość zbadanych mikrotoponimów rosyjskich w XVI w. stanowią zestawienia, składające się z przymiotnika i rzeczownika. Przymiotnikiem jest najczęściej forma dzierzawcza z wykładnikami *-ов*, *-ев*, *-ин* lub *-ск*. Rzeczownik stanowi termin topograficzny, jak *враг*, *луг*, *лес*, *болото* itd. Przykłady zestawień: *Бояринов враг* Kł (por. *боярин* ‘bojar, feudal; najwyższy stopień służbowy w hierarchii urzędniczej w państwie moskiewskim’, SRJ), *Оксиньин вражек* Kł (por. *Оксинья/Аксинья* – ludowa forma imienia kobiecego *Ксения*), *Аверкиев луг* Kł (por. imię *Аверкий*), *Трониинской лес* Kł (por. *Тронша* – najpewniej forma imienia *Трофим*), *Неелов покос* Tw (por. n. os. *Неел*, VesO), *Граворонова пожня* Kł (por. n. os. *Граворон*, *Граворонов*, VesO), *Вечково болото* Tw (por. *Вечко* – najpewniej forma imienia dwuczłonowego *Вечеслав/Вячеслав*), *Жидовинской рубеж* Kł (por. *жидовин* ‘Żyd’, SRJ) oraz *Павлов колодезь* – jest to łąka lub uroczysko, Kł (*колодезь* ‘źródło’, SRJ). Do nazw dzierzawczych można dołączyć mikrotoponim *Троетцкие луги* Tw; łąki mogły być własnością jakiegoś klasztoru Świętej Trójcy lub należeć do cerkwi pod takim wezwaniem (por. *Троица* ‘Trójca’). Oprócz nazw dzierzawczych odnotowałem nieliczne nazwy dwuznaczne, jak np. *Орлов враг* Kł – jest to nazwa topograficzna lub dzierzawcza (por. *орел* ‘orzeł’ oraz n. os. *Орел* VesO).

Wśród mikrotoponimów na *-ск*- napotkałem też nazwy topograficzne, por. *Болотцкой луг* Kł i *Болотской (остров, czyli ‘las’)* Tw (por. *болото*), *Песоченское верховье* Kł (por. *песочный* przym. od *песок*), *Ольховской вражек* Kł (por. *ольха*).

Przymiotniki na *-ов*, *-ев*, *-ин* oraz *-ск* w zestawieniach często związane są z nazwami leżących w pobliżu wsi. *Татарской (Тотаринов) враг* znajduje się niedaleko pustkowia na miejscu wsi o nazwie *Татаринаова* Kł, *Горбушин враг* – w pobliżu wsi *Горбушино* Kł (por. n. os. *Горбуша* VesO), *Князиценой (луг)* – w pobliżu pustkowia na miejscu wsi *Князичина* Mk (por. *князь* lub n. os. *Князь* VesO), *Петров лес* – w pobliżu wsi *Петрово* Tw, *Щербининское (поле)* – koło wsi *Щербинино* Tw (por. n. os. *Щербина* VesO), *Вяхорово болото* – koło wsi *Вяхорово* Tw (por. n. os. *Вяхорь* VesO). Mogła tu mieć miejsce nominacja równoległa – w przypadku ojkonimów i mikrotoponimów. Z semantycznego punktu widzenia nazwy te – zarówno jedne, jak i drugie – należy zaliczyć do dzierżawczych. *Жарской рубеж* leży koło wsi *Жары* Kł (por. *жар* ‘działka lasu wypalona pod pole orne’ SRJ) i należy go zaliczyć do nazw relacyjnych.

Niektóre przymiotniki na *-ск*- utworzone zostały od nazw rzeczek, por. np. *Конской враг* – pochodzi od rzeczki *Конска* (lub *Конская*) Kł, *Городенской луг* – od rzeczki *Городенка* Kł [odnośnie do *Городенка* zob. Sosnowski 2008/2009: 143], *Трестенской остров* (czyli las) oraz *Трестенская дорога* – od rzeczki *Трестна (Тресна)* Tw (por. *тресть* ‘trzcina’ Dal), *Велегощевское верховье* – od rzeczki *Велегоща* Kł (tu por. imię dwuczłonowe *Велегост*). Takie mikrotoponimy określamy jako relacyjne.

W skład zestawień wchodzi też – obok rzeczowników – przymiotniki jakościowe i relacyjne. Mikrotoponimy o takiej strukturze są zwykle nazwami topograficznymi, por. np. *Водомоин враг* PZ (*водомойный* ‘wymyty, podmyty’ Dal), *Долгой враг* Kł, *Мокрой луг* Kł (*мокрый* ‘grząski’ SRJ), *Плоской луг* Kł, Mk, *Одворной лужок* Kł (*одворный* ‘pobliski, położony w pobliżu wsi’ SRJ), *Красная пожня* Tw, *Перстной лес* Sd (por. *персть* ‘nasyp, wzgórek’ SRJ), *Макова роцца* Kł (por. *маковый*), *Задней бор* Dm (*задний* ‘znajdujący się z tyłu, w końcu czegoś; daleki’ SRJ), *Березово болото* Kł (por. *березовый*), *Белое болото* Dm (nazwa niejednoznaczna, por. *белый* ‘zwolniony od powinności feudalnych’ SRJ, ale także *белый* to ‘należący do cerkwi’, *белая земля* ‘ziemia cerkiewna’ Dal; może jednak chodzi o jasny kolor bagna), *Черное болотце* Dm (por. *черные воды* ‘stojące, bagienne’ Dal), *Коровей брод*, uroczysko, Kł, *Гнилая Пасть*, uroczysko, Kł (*гнилой* ‘zgniły’, *пасть* ‘pułapka, potrzask, sidła’ SRJ, tak więc jest to nazwa kulturowa), *Кислое болото*, las, Tw (może chodzi o bagno, z którego tryska źródło kwasowęglowe, por. *кислые воды*, *источники* ‘źródła kwasowęglowe’).

Nazwa łąki *Конюш остров* Mr związana jest z wysoką godnością carskiego koniuszego, por. *конюший* ‘bojar kierujący Urzędem Koniuszennym’ (*Конюшенный приказ* ‘urząd dworski odpowiedzialny za zaprzęgi carskie i ściąganie podatków od handlu końmi’ SRJ).

W zbadanym materiale odnotowuję też zapisy, w których przymiotnik poprzedzony jest terminem topograficznym, por. np. *луг Васильевской* Wd, *луг Чюрилов* Wd (por. imię *Чюрило/Кирилл*), *лука Скорлатова* Sd (pewnie od możliwej n. os. **Скорлат*), *роцца Дубенская* („съ отхожею роццею съ Дубенскою” Dm – od rzeczki *Дубна*), *остр(ов) Коченовской* (las), Tw (por n. os. *Кочень* VesO),

враг Глиной („на враге на Глинном” Tw; глиной ‘gliniasty’ SRJ), вражек Колодезной („на вражке на Колодезном” Kł; рог. колодезь ‘źródło’ SRJ), луг Липовой Wd.

W użyciu codziennym możliwe było, jak się wydaje, pominięcie określonego rzeczownika. Nie stwierdzimy dziś z całym przekonaniem, czy mówiono *Бояринов враг* czy *Бояринов*, *Трониинской лес* czy *Трониинской*, *Троетцкие луги* czy *Троетцкие*, *Красная пожня* czy *Красная*, *остров Коченовской* czy *Коченовской*, луг *Липовой* czy *Липовой*.

Chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na nazwę najpewniej metaforyczną: *Волчий Хвост* (‘wilczy ogon’), jest to mały parów, Kł (nie można też wykluczyć, że nazwa parowu równa jest nazwie osobowej, a mianowicie przezwisku **Волчий Хвост* – takie przezwisko jest prawdopodobne).

W zbadanym materiale odnotowałem ponadto obecność dwóch zestawień o strukturze *liczebnik + rzeczownik*: *Пять Крестов* (‘pięć krzyży’) jest to uroczysko, Kł oraz *Два Наволочья*, łąka, Tw (*наволочье* ‘niski brzeg rzeki z naniesioną ziemią’, SRJ, tutaj pewnie: ‘działka ziemi nad brzegiem rzeki’).

3. Podsumowanie

Wydobyte z rejestrów podatkowych państwa moskiewskiego mikrotoponimy szesnastowieczne są głównie zestawieniami – większość stanowią struktury: *przymiotnik dzierżawczy na -ов, -ев, -ин, -ск + rzeczownik (termin topograficzny)*; kolejność członów może być też odwrotna: *rzeczownik + przymiotnik*. Częstokroć przymiotniki te związane są z nazwami wsi (są to wsie lub pustkowia na miejscu wsi), np. *Горбушин враг* położony jest koło wsi *Горбушино*, *Жарской рубеж* – koło wsi *Жары*. Wśród mikrotoponimów na *-ск* są też nazwy utworzone od nazw rzeczek, np. *роща Дубенская* (las) pochodzi od rzeczki *Дубна* i nad nią się znajduje.

Stosunkowo nieliczne w zebranych materiale są nazwy powstałe w wyniku onimizacji (np. *Выгарь*, bór) i nazwy derywowane słowotwórczo (np. *Березовка*, łąka).

Z semantycznego punktu widzenia dominują w zbadanym materiale XVI w. nazwy dzierżawcze. Na kolejnych miejscach plasują się nazwy topograficzne i relacyjne. Niewiele jest nazw kulturowych.

Wykaz skrótów

Dal	– Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля, т. 1–4, С. Петербург–Москва 1880–1882; reprint: Москва 1978–1980.
Dm	– powiat Dmitrow.
Kł	– powiat Kołomna.
Mk	– powiat Moskwa.

Mr	– powiat Murom.
n.	– nazwa.
n. os.	– nazwa osobowa.
przym.	– przymiotnik.
PZ	– powiat Perejasław Zaleski.
ros.	– rosyjski.
Sd	– powiat Suzdal.
Srezn.	– Срезневский Измаил Иванович, <i>Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам</i> , т. 3, Санкт-Петербург 1903; reprint: Москва 1958 [zawiera oprócz tomu 3 uzupełnienia, zob. SreznD].
SreznD	– Срезневский Измаил Иванович, <i>Материалы для словаря древне-русского языка по письменным. памятникам. Дополнения</i> , Санкт-Петербург 1912 [zob. Srezn.].
SRJ	– <i>Словарь русского языка XI–XVII вв.</i> , вып. 1 и след., Москва 1975 и след.
suf.	– sufiks.
Tw	– powiat Twer.
VesO	– Веселовский Степан Борисович, <i>Ономастикон. Древнерусские имена, прозвища и фамилии</i> , Москва 1974.
Wd	– powiat Władymir.
zdr.	– zdrobnienie.
znacz.	– znaczenie.
Zw	– powiat Zwienigorod.

Bibliografia

- Калачов Николай Васильевич, (ред.), 1872–1877, *Писцовые книги Московского государства*, часть 1, *Писцовые книги XVI века, отделение 1–2*, Санкт-Петербург.
- Sosnowski Jan, 2002, *Nazwy miejscowości w „Księgach podatkowych państwa moskiewskiego”*, [w:] *Слово в тексте, переводе и словаре*, „Beiträge zur Slavistik”, Bd. 47, 173–181.
- Sosnowski Jan, 2008/2009, *Struktura nazw rzek środkowej Rosji w XVI wieku*, „Onomastica” XLIII, 135–149.

Jan Sosnowski

Remarks on old Russian microtoponymy

(Summary)

The article discusses Old Russian microtoponyms – the names of uninhabited land terrain objects including marsh. The material comes from central Russia and it was taken from tax registers of the 16th century Muscovy. The following terrain objects whose names are classified as microtoponyms have been registered: ravine/gorge (*враг*), meadow (*луг*, *покос*, *пожня*), wood (*лес*, *роща*, *остров*), oak wood (*дуброва*), coniferous, especially pine forest (*бор*), border, balk (*рубеж*, *межа*), mountain, hill (*гора*, *холм*, *вершина*), field (*поле*), marsh (*болото*, *болотина*), road (*дорога*, *зимняк*), the land near the source of the river (*верховье*), apiary (*бортный ухажай*), ford (*брод*), the land behind the fields (*заполье*), and forest clearing (*поляна*). Some of the named

objects can be described as wilderness but the topographic term *урочище* is not used in the analyzed texts. The majority of the researched microtoponyms is word-combinations; compare e.g. *Бояринов враг*, *Троиинской лес*, *Вечково болото*, *Плоской луг*, *Красная пожня*. Less frequent in the researched material are names formed by onymization (that is the names transferred from the category of appellatives to the category of microtoponyms without formal changes; e.g. *Выгарь*, forest, *выгарь* which means 'a place burned out in the wood') and derivative names (nearly all of them are suffixal formations; *Березовка*, meadow, *береза* which means 'birch-tree'). From the semantic point of view possessive names prevail in the 16th century.

Słowa kluczowe: mikrotoponimia, środkowa Rosja, XVI wiek, struktura mikrotoponimów.

Key words: microtoponymy, central Russia, 16th century, name structure of microtoponyms.